

Władysław Pożaryski 1910–2008

Dzień 5 marca 2008 r. był dniem szczególnie bolesnym dla polskiej geologii. Odszedł profesor Władysław Pożaryski — ostatni z Wielkich Polskich Geologów! Wielkości tego Człowieka nie sposób zmierzyć liczbą publikacji czy naukowych idei — można ją było odczuć, przebywając w Jego towarzystwie.

Profesora Władysława Pożaryskiego podziwiałem tak, jak uczeń podziwia swojego mistrza. Nasza znajomość dotyczyła przede wszystkim sfery prywatnej. Jednak jako geolog nie mogłem uniknąć dyskusowania z Nim również na tematy naukowe. Profesor miał rzadki dar — umiał słuchać innych. Jeśli w dyskusji z oponentem widział jego rację, nie sprawiało Mu trudności, by ją przyznać; nawet, gdy nie była zgodna z Jego poglądami. Ta cecha jest miarą Jego wielkości.

Władysław Pożaryski urodził się 14 grudnia 1910 r. w Warszawie. Maturę zdał w 1929 r. w Gimnazjum Matematyczno-Przyrodniczym im. Stefana Batorego w Warszawie. W tym samym roku rozpoczął studia geologiczne na Uniwersytecie Warszawskim, które zakończył w 1934 r. obroną pracy magisterskiej, poświęconej kredzie i kenozoikowi okolic Kazimierza Dolnego.

Obowiązkową służbę wojskową odbył w Szkole Podchorążych Rezerwy Saperów w Modlinie. Ukończył ją w 1935 r. w stopniu plutonowego. Do września 1937 r. Władysław Pożaryski pracował w Muzeum Techniki i Przemysłu w Warszawie na stanowisku asystenta do spraw geologii. Od października 1937 r. do sierpnia 1938 r. był asystentem prof. Jana Lewińskiego na Uniwersytecie Warszawskim. We wrześniu 1938 r. rozpoczął pracę w Państwowym Instytucie Geologicznym w Warszawie, z którym związał swą późniejszą karierę zawodową.

W 1938 r. napisał i opublikował rozprawę pt. *Stratygrafia senonu w przelomie Wisły między Rachowem a Puławami*. Stała się ona podstawą uzyskania stopnia doktora i miała wielkie znaczenie dla stratygrafii górnej kredy w Europie Środkowej. Stopień doktora uzyskał w 1940 r. w konspiracji na Uniwersytecie Warszawskim.

We wrześniu 1944 r. podczas ewakuacji Warszawy został wywieziony do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, a następnie do Litomierzyc. W maju 1945 r. szczęśliwie wrócił do Warszawy i podjął pracę w Państwowym Instytucie Geologicznym. Jego zainteresowania naukowe dotyczyły początkowo kredy Niżu Polskiego. W 1951 r. uzyskał stopień doktora habilitowanego na podstawie rozprawy *Jura i kreda między Radomiem, Zawichostem i Kraśnikiem*, opublikowanej w 1948 r.

W 1952 r. Władysław Pożaryski został powołany na stanowisko profesora na nowo utworzonym Wydziale Geologii Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie pracował do 1969 r. i był kierownikiem Zakładu Mikropaleontologii. Nadal jednak intensywnie pracował w PIG. W latach powojennych utworzył laboratorium oraz pracownię mikropaleontologiczną, której był kierownikiem do 1953 r. Pod Jego nadzorem zebrano i usystematyzowano ogromny materiał dokumentacyjny z obszaru Niżu Polskiego, obecnie znajduje się on w Archiwum Mikropaleontologicznym w Muzeum Geologicznym PIG.

W latach 50. XX w. Profesor zaangażował się w badania regionalne Niżu Polskiego. W 1955 r. zorganizował zespół specjalistów, których zadaniem było opracowanie stratygrafii i tektoniki tego obszaru. Jego wielką zasługą

było wręgnięcie do badań metod geofizycznych. Podsumowaniem tych prac była w 1961 r. wielka synteza geologiczna *Budowa geologiczna Niżu Polskiego*. Praca ta odegrała m.in. ważną rolę w poszukiwaniu złóż węglowodorów na tym obszarze.

W 1954 r. Władysław Pożaryski uzyskał tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego, a w 1964 r. — profesora zwyczajnego. W 1969 r. został członkiem korespondentem Polskiej Akademii Nauk oraz Niemieckiej Akademii Nauk, a w 1976 r. został członkiem rzeczywistym PAN.

Lata 70. i 80. XX w. to okres zainteresowania Profesora tektoniką, w tym tektoniką globalną. Warto nadmienić, że był On jednym z pierwszych propagatorów teorii tektoniki płyt w Polsce, a później tektoniki terranowej.

Władysław Pożaryski odbył ponad 40 podróży naukowych do krajów Europy i Ameryki Północnej, wygłaszając wiele odczytów i referatów.

Dorobek naukowy Profesora jest ogromny i bardzo różnicowany. Świadczy o wszechstronności geologicznych zainteresowań i otwartości na wszelkie nowe trendy w dziedzinie geologii. Był autorem około 300 monografii i artykułów naukowych, publikowanych głównie w wydawnictwach PIG. Do największych Jego osiągnięć należą:

- ❑ odkrycie złóż fosforytów między Radomiem a Kraśnikiem;
- ❑ opracowanie stratygrafii górnej kredy Niżu Polskiego;
- ❑ opracowanie mikrofaunistyczne mezozoiku Niżu Polskiego;
- ❑ opracowanie koncepcji rozwoju tektogenezy bruzdy duńsko-polskiej;
- ❑ opracowanie koncepcji terranowego modelu przedpola platformy wschodnioeuropejskiej.

Profesor Władysław Pożaryski należał do wielu komitetów, komisji i rad naukowych. Był członkiem Deutsche Akademie der Naturforscher Leopoldina (Halle) i członkiem honorowym Deutsche Gesellschaft für Geologische Wissenschaften (NRD). Otrzymał indywidualną (1955) i zespołową (1964) Nagrodę Państwową II stopnia. Odznaczono Go licznymi orderami państwowymi, w tym Orderem Sztandaru Pracy I klasy, Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski z Gwiazdą i Krzyżem Wielkim

Orderu Odrodzenia Polski z Gwiazdą. Był opiekunem 32 prac magisterskich i promotorem 20 doktoratów.

Profesora cechowały skromność i bezpośredniość. Podczas naszych spotkań nigdy nie brakowało anegdot, dowcipów i planów na przyszłość. Dla mnie był wzorem do naśladowania, zawsze pogodny, dobry i życzliwy.

Pogrzeb Władysława Pożaryskiego odbył się 12 marca 2008 r. Po wielu latach pracy spoczął w grobie na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie. Wraz z Nim odeszła cała epoka!

Włodzimierz Mizerski